

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO vill avge följande remissvar på utredningen *Idéburen välfärd* (SOU 2019:56).

RIO välkomnar flera av utredningens överväganden och förslag men har en huvudsaklig invändning och vill i anslutning till den komma med ett ändringsförslag. Vidare anför RIO en problematisering.

Sammanfattning

- RIO avstyrker att utbildningsformen folkhögskolan genom sin förordningsbaserade folkbildningsverksamhet definieras och registreras som en aktör inom välfärden. Däremot bör enskilda folkhögskolor och huvudmän kunna ansöka om registrering som aktör för upphandling av offentligt styrd och lagreglerad verksamhet.
- RIO föreslår att avgränsningen - Idéburna aktörer som bedriver *offentligt finansierad* verksamhet inom välfärden formuleras om till att gälla - Idéburna aktörer som bedriver *offentligt styrd* verksamhet inom välfärden.
- RIO vill problematisera begreppet *Idéburna aktörer* och lyfter då som alternativ den vedertagna formuleringen *civila samhällets organisationer*.
- RIO ställer sig bakom utredningens förslag avseende
  - Idéburna offentliga partnerskap – IOP.
  - Att Upphandlingsmyndigheten får ett särskilt regeringsuppdrag med riktade informationsinsatser.
  - Möjligheten till reserverade kontrakt till idéburna aktörer.

Kommentarer

RIO välkomnar utredningen och ser positivt på dess ansats och flera förslag. Förutsättningarna för civila samhällets organisationer att verka som aktörer inom den välfärdsverksamhet som åligger offentlig sektor behöver utvecklas. Utredningens konstruktiva förslag till trots så finns frågan om civila samhällets kapitalförsörjning kvar att lösa. Det är en förutsättning för att civila samhällets organisationer skall kunna bli en större aktör inom välfärdsområdet. Även om RIO i stort bejakar mycket av utredningens resonemang och förslag anser vi att definitionen och förståelsen av utbildningsformen folkhögskola är missvisande vilket vi vill uppmärksamma och i anslutning till det även lägga ett ändringsförslag.

Definition och registrering

I utredningen definieras folkhögskolorna som en inom utbildningsområdet verksam idéburen aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet. RIO delar inte utredningens förståelse och beskrivning av folkbildningen och folkhögskolorna i det avseendet.

Folkbildningen kännetecknas av att den är "fri och frivillig", det vill säga fri från statlig styrning och frivillig för deltagarna. I den särart som präglar folkhögskolorna relateras lärandet till människans hela livssituation där deltagaren är en aktiv medskapare och där kunskap och bildning får sitt egenvärde. Varje folkhögskola är fri att besluta om vilka lärare och vilken rektor man anställer. Det finns inga nationella kursplaner som styr folkhögskolorna, antagning av deltagare sker lokalt och deltagarna väljer själva om de skall delta. Folkhögskolorna är på denna grund en egen utbildningsform inom det svenska utbildningsväsendet men står utanför de lagreglerade skolformerna. Beskrivningen av folkhögskolan som en egen utbildningsform formulerades bland annat i regeringens folkbildningspolitiska proposition *Allas kunskap – allas bildning* (prop 2013/14:172).

På så sätt bidrar folkhögskolorna till människors välfärd i en verksamhet som byggts underifrån parallellt med folkrörelsens självständiga utveckling och framväxt. Folkhögskolornas folkbildningsverksamhet kom tidigt att bekräftas av staten men har alltid stått självständig i förhållande till staten och där den statliga folkbildningspolitiken bekräftat och värnat folkhögskolornas självständighet. Det är också på de grunderna riksdagen återkommande fattar beslut om anslag till folkbildningen. Folkbildningen och folkhögskolorna har därigenom en dubbel roll då man både är skattefinansierade men samtidigt oberoende och självständiga i förhållande till statsmakten. Staten detaljstyr inte stödet till folkhögskolorna och folkbildningen, utan överlämnar åt folkbildningen självt genom dess organ Folkbildningsrådet att fördela statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund utifrån de övergripande syften som riksdagen beslutat om. På de sättet upprätthålls en formell och principiell gräns mellan staten och folkbildningen. Ett inrangerande av folkhögskolornas folkbildningsverksamhet som en uppdragstagande välfärdsproducent skulle stå i bjärt kontrast med denna tradition och ordning.

Det är även ett faktum att folkhögskolefamiljen består av såväl rörelseägda folkhögskolor som offentligägda folkhögskolor. En ordning där rörelsefolkhögskolor skulle regleras genom ett lagrum med registrering för folkbildningsverksamheten skulle vara iögonfallande och skapa särregler inom den sammanhållna utbildningsformen folkhögskola.

Sammanfattningsvis leder det till att RIO avstyrker att utbildningsformen folkhögskola genom sin förordningsbaserade folkbildningsverksamhet definieras och registreras som en idéburen aktör inom välfärden. Det skall dock inte förhindra att enskilda folkhögskolor och huvudmän kan ansöka om registrering som aktör för upphandling av offentligt styrd och lagreglerad verksamhet.

Vår problematisering leder även in på en diskussion om en åtskillnad mellan att vara offentligt finansierad eller offentligt styrd. Folkbildningsverksamheten är som ovan beskrivits offentligt finansierad men står fri i förhållande till styrning från staten. Stora delar av den verksamhet som bedrivs inom civila samhället och av dess organisationer bär upp någon form av offentlig finansiering. Huruvida denna verksamhet som bedrivs inom civilsamhället då skall definieras som idéburna aktörer inom välfärden genom att den är offentligt finansierad blir mycket tveksamt. Att den har betydelse för människors välfärd står utom tvivel men det är inte detsamma som att den är inlemmad i statens, regioners och kommuners reglerade välfärdsarbete. RIO anser det därför rimligare med en mer preciserad avgränsning i definitionen av vilken verksamhet som åsyftas för den föreslagna och lagstadgade registreringen av aktörer.

En sådan bör kunna vara - *Idéburna aktörer som bedriver offentligt styrd verksamhet inom välfärden* - istället för offentligt finansierad.

Civila samhällets organisationer som alternativ till begreppet *Idéburna aktörer*

I ett samhällsperspektiv upprätthålles den svenska välfärden genom insatser av det offentliga som stat, regioner och kommuner men också genom insatser av civila samhället och det privata näringslivet. Civila samhället har ofta beskrivits som den tredje sektorn och då med uttryck som föreningsliv, folkrörelser eller ideella organisationer. För många organisationer och aktörer inom civila samhället landar beteckningen idéburna aktörer rätt. RIO ser dock en problematik i att använda en sådan rubricering för all den verksamhet som kan vara aktuell genom utredningens förslag. Även andra aktörer såväl offentliga som privata kan också göra anspråk på att vara idéburna.

RIO menar att det vore mer adekvat att använda begreppet civila samhällets organisationer i de definitioner och förslag som utredningen för fram. Det blir mer konsekvent att rubricera den sektor som olika verksamheter är hemmahörande i och som avser att söka en roll genom LOU eller LOV i den välfärdsverksamhet som kommer av politiska beslut i stat, regioner och kommuner. Begreppet civila samhällets organisationer fångar också upp bredden av organisationer och aktörer inom civilsamhället.

Vi kan iaktta en glidning i användande av uttryck inom den offentliga förvaltningen och i olika utredningar. I välfärdsutredningen *Ordning och reda i välfärden* (SOU 2016:78) får begreppet idéburna aktörer en framträdande plats. Civilsamhällesutredningen *Palett för ett stärkt civilsamhälle* (SOU 2016:13) tar sin utgångspunkt i definitioner och beslut i riksdagen kring en politik för det civila samhället 2010. Det civila samhället definieras där som "en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen" (prop.2009/10:55). Av propositionen framgår att regeringen anser det viktigt att använda begrepp som inte är begränsande och exkluderande, och som rymmer den mångfald som präglar sektorn.

Begreppen civila samhället och civila samhällets organisationer kan sägas blivit vedertagna av regeringen och myndigheter. Inom Regeringskansliet ansvarar idag Kulturdepartementet för civilsamhällsfrågorna och en samordning av statsbidrag till civila samhällets organisationer. Bland myndigheter så använder såväl Socialstyrelsen som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor begreppet civila samhällets organisationer för sin bidragsgivning men använder också emellanåt begreppet ideella föreningar.

RIO anser sammantaget att det finns goda skäl att använda begreppet *civila samhällets organisationer* som alternativ till begreppet *idéburna aktörer*.

Förslag som RIO tillstyrker

Idéburna offentliga partnerskap – IOP

RIO ställer sig bakom utredningens förslag till vägledande kriterier vid ingående av idéburna offentliga partnerskap - IOP. Den juridiska statusen för IOP har varit oklar under längre tid samtidigt som denna partnerskapsform fått en allt större spridning i landet. Den vägledning utredningen tagit fram kring IOP är ett välkommet bidrag för att stärka framväxten av fler IOP. Ofta råder en osäkerhet om vad som är möjligt när det gäller IOP. Vägledningen kommer därför att fylla en viktig funktion för beslutsfattare och tjänstemän inom offentlig sektor och stärka aktörer inom det civila samhället. Frågan huruvida IOP skall regleras i lag bör fortsatt övervägas även om utredningens bedömning är att det inte bör göras.

Upphandlingsmyndighetens uppdrag

RIO delar utredningens bedömning och förslag att Upphandlingsmyndigheten bör få i uppdrag att arbeta med riktade informationsinsatser mot idéburna aktörer/civila samhällets organisationer och upphandlande myndigheter i syfte att öka deltagandet av aktörer från civila samhället i offentliga upphandlingar. Redan idag finns det förutsättningar inom rådande regelverk att utforma upphandlingarna på sådant sätt att det möjliggör för civila samhällets organisationer att delta. I grunden är det ofta en fråga om kunskapsbrist hos upphandlande myndigheter om civila samhället varför det är av extra vikt att Upphandlingsmyndigheten lägger fokus på de tjänstemän som ansvarar för upphandling inom offentlig förvaltning.

Vidare är det positivt att Upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att arbeta med informationsinsatser kring de kriterier för IOP som utredningen har tagit fram samt förvalta utredningens vägledning om IOP.

Möjligheten till reserverade kontrakt

RIO ställer sig bakom utredningens förslag om att skriva in möjligheten till reserverade kontrakt för idéburna aktörer/civila samhällets organisationer i LOU. Det skulle avsevärt förbättra möjligheterna för civila samhällets aktörer att axla en roll inom välfärdsområdet.

Dag som ovan

Stefan Attefall
Ordförande

Gerhard Holmgren
Generalsekreterare

RÖRELSEFOLKHÖGSKOLORNAS
INTRESSEORGANISATION